

A SZEMÉLYSPECIFIKUS PROBLÉMAMEGOLDÁS JELLEMZŐI 10–16 ÉVES KORBAN

Kasik László, Zsolnai Anikó

SZTE Neveléstudományi Intézet; SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport

Kulcsszavak: személyspecifikus problémamegoldás; gyermek, anya, apa, pedagógus értékelése; 10–16 évesek

Számos külföldi vizsgálat szerint a személyközi problémák megoldásának módját az életkor előrehaladtával egyre inkább meghatározza a problémahelyzetben részt vevő másik személy. A probléma sajátosságaitól is függően kisebb-nagyobb mértékben eltérő problémamegoldásunk, ha az például valamelyik szülőnkkel, tanárunkkal, barátunkkal vagy kollégánkkal kapcsolatos.

A felmérés célja 10, 14 és 16 éves diákok személyspecifikus problémamegoldásának vizsgálata volt. Azt elemeztük, van-e életkori, nem és iskolatípus szerinti különbség a tanulók szüleikkel (anyával és apával), osztályfőnökükkel és kortársaikkal kapcsolatos problémamegoldásában. Az önjellemzés (N=459) mellett az anyák és az apák (mindkettő: N=459), valamint az osztályfőnökök (N=26) is értékelték a gyerekek szociálisprobléma-megoldását. A vizsgálatot a Social Problem Solving Inventory–Revised (SPSI–R; *D’Zurilla, Nezu és Maydeu-Olivares*, 2002) adaptált változatával (*Kasik, Nagy és Fűzy*, 2009) végeztük, mellyel a problémamegoldás öt dimenziójának sajátossága mérhető: pozitív orientáció, negatív orientáció; racionális, impulzív és elkerülő megoldási mód. A mérőeszköz mindegyik értékelői mintán jó megbízhatósággal működött (Cronbach- α =0,87 vagy e feletti).

Több külföldi vizsgálat eredményével megegyezik az, hogy a gyerekek és az anyák véleménye a leghasonlóbb, illetve az anya-lány és az apa-fiú értékelés a legszorosabb mindhárom életkorban. Két megoldási mód, az impulzivitás és az elkerülés esetében az anyák és a lányok vélekedése hasonlóbb, mint az anyák és a fiúk vélekedése. Az anyák az impulzivitást és az elkerülést, az apák a racionális problémamegoldást látják hasonlóan azonos nemű gyermekükkel. A különböző személyekkel kapcsolatos problémamegoldás a negatív orientáció és az elkerülés esetében tér el a legmarkánsabban, valamint a gyermek neve a szülők és a pedagógusok értékelésében egyaránt igen meghatározó. A gimnazisták és a szakközépiskolások szüleikkel hasonlóbban vélekednek problémamegoldásukról, mint a szakiskolások és szüleik, valamint a pedagógusok véleménye szerint a gimnazistákra és a szakközépiskolásokra a racionalitás, a szakiskolásokra az impulzivitás és az elkerülés jellemzőbb.

Az eredmények csak részben erősítették meg azokat a jellemzőket, amelyeket hasonló életkorú gyerekek nem személyspecifikus problémamegoldásáról korábbi kutatásaink során megtudtunk, megerősítve a személyek mentén történő elemzés szükségességét. A kutatás eredményei alapját képezik a 2015 őszén induló programkidolgozó munkánknak.

A kutatás a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 azonosító számú Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése konvergencia program című kiemelt projekt keretében zajlott. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg. A kutatás ideje alatt Kasik László Magyar Zoltán Posztdoktori Ösztöndíjban részesült.